

ტბეთის თემის წარსული და თანამედროვეობა
საისტორიო და ეთნოგრაფიული წყაროების
მიხედვით (შავშეთი, თურქეთის რესპუბლიკა)

THE PAST AND PRESENT OF TBETI COMMUNITY
ACCORDING TO HISTORICAL AND ETHNOGRAPHIC
SOURCES (SHAVSHETI, REPUBLIC OF TURKEY)

როზეტა გუჯეჯიანი
Rozeta Gujejiani

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ტბეთის თემი, ეთნოგრაფიული წყაროები,
შავშეთი, თურქეთის რესპუბლიკა

Keywords: Tbeti community, ethnographic sources, Shavsheti,
Republic of Turkey

ტბეთი ისტორიული შავშეთის შემადგენელი ძველი სოფელია და მისი მკვიდრნი ქართული წარმომავლობისანი არიან, მაგრამ მეცხრამეტე საუკუნის 70-იანი წლებისათვის იქაურთა დიდ ნაწილს შეეცვალა ეთნიკური იდენტობა და ნელ-ნელა შეიზღუდა ქართული ენის გავრცელების არეალი. 1925 წლიდან სოფელს ოფიციალურად დაერქვა „ჯევიზლი“, რაც „კაკლიანს“ ნიშნავს, მაგრამ დღემდე სოფლის ძველი სახელი კვლავ გამოიყენება და მას თურქულად ხმოვნის ჩამატებით – „ტიბეტ“ – წარმოთქვამენ. ტბეთი შავშეთის დღევანდელი ადმინისტრაციული ცენტრიდან, რომელსაც ჰქვია შავშათი (ისტორიული სათლელი) დაშორებულია 13 კილომეტრით. 2010 წლის სტატისტიკით სოფლად ცხოვრობს 362 ადამიანი. სოფლის შუაგულში ტბეთის მონასტრის ნანგრევია. მიუხედავად ეთნიკური იდენტობის შეცვლისა, სოფლის ყოფა ტიპური მაგალითია ამ რეგიონის ტრადიციული ქართული კულტურულ-სამეურნეო ტიპისა, კვლავ შენარჩუნებულია ქართული ხალხური არქიტექტურის ადგილობრივი ვარიაცია – შავშურ-იმერხეული საცხოვრებელი და სამეურნეო ნაგებობანი; ცოცხალია მემინდვრეობის, მესაქონლეობის, მეფუტკრეობისა და ხელოსნობის დარგები: მჭედლობა, ქვითა და ხით ხურობა, მეთუნე.

Tbeti is an old village in the historical Shavsheti and its inhabitants are of Georgian origin, but by the 70s of the nineteenth century a large part of the locals changed their ethnic identity and the area of spreading the Georgian language was gradually limited. Since 1925, the village has been officially called “Jevizli”, which means “Kakliani”, but the old name of the village is still used nowadays and it is pronounced in Turkish manner as “Tibet”. Tbeti is 13 kilometres away from the current administrative centre of Shavsheti, which is called Shavshati (historical Satleli). According to 2010 statistics, the population of the village is 362 people. In the middle of the village is the ruin of Tbeti Monastery. Despite the change of ethnic identity of the villagers, the image of the village is a typical example of a settlement of the traditional Georgian cultural-economic type of this region, the local variation of the Georgian folk architecture is still preserved – the black-and-white residential and agricultural buildings; The farming,

cattle-breeding, beekeeping and handicrafts, blacksmithing, wood carving, metallurgy; traditional nutrition system, historical micro and macro toponyms, etc. are still preserved.

This village is also relevant for pilgrimage tourism, as there is a Tbeti Monastery. In recent years, the idea has emerged among the people of Tbeti to restore the Tbeti Monastery to make it an attractive place for tourism. In 2020, Van Yüzüncü Yıl University Assistant Professor, Archaeologist Osman Aitekin carried out the cleaning works of the Tbeti Monastery (under the supervision of the Arzrum Museum Directorate). An important source for the study of the history of Tbeti and Tbeti Monastery is the story of Fakir Baikurt (1929-1999) "The Church of Jevizli", translated by Mzia Gurgendze. Fakir Baikurti worked as a teacher in the Shavsheti region in the 1950s. He was a writer and publicist with a social-democratic worldview. While working in the Shavsheti region, Fakir Baikurt collected rich ethnographic data from locals (legends about the Tbeti Church, history of the church's demolition), based on which he wrote the short story "The Church of Jevizli". This story is included in his book "Efkar Hill", which has been published several times. Fakir Baikurt's story "Jevizli Church" is an important source for studying the being of the village of Tbeti and the history of the Tbeti Monastery of the Mother of God.

